

MEDNARODNA LITERARNA NAGRADA
ALPE-JADRAN »BESEDE BREZ MEJA«

Nagrajenca Marjan Tomšič in Ismet Bekrić, nominirane Vanja Pegan

V juniju letošnjega leta (2001) so bila v italijanskem Trentu podeljena priznanja mednarodnega literarnega natečaja **besede brez meja**, ki ga vsako drugo leto razpisujeta regija Tridentinsko – Gornje Poadižje in Soroptimist International Club iz Trenta. **K sodelovanju so z natečajem vabljeni avtorji mladinske književnosti z območja Alpe-Jadran**, ki obsega tri države: Avstrijo, Italijo in Slovenijo. Namen natečaja je širiti mladinsko književnost.

Glede na posebnost omenjenega območja – območje ob meji – pa morajo literarna dela, ki sodelujejo v omenjenem natečaju, obravnavati predvsem teme, ki so povezane z naslednjimi pojmi: mir, solidarnost, strpnost, prijateljstvo in sprejemanje človeških, kulturnih in socialnih vrednot, ki so osnovnega pomena za psihološki razvoj otrok in mladine.

Nagrajena so bila torej tista literarna dela, ki so na dovršen umetniški način ubesedila sprejemanje drugačnosti in uklanjanje vseh mogočih meja in predsodkov.

Letos je žirija podelila devet priznanj: pet je bilo »zmagovalcev«, štirje pa so prejeli priznanje kot nominiranci. Nagrade so bile častne. Nagrajenci so prejeli diplomo in zlatnik. Med mladinskimi avtorji iz Slovenije sta nagrado prejela: **pisatelj Marjan Tomšič** za knjigo *Katka in Bunkec* (Ilustr. Suzana Bricelj. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2000. Zbirka Pisanice)

in **pesnik Ismet Bekrić** za dvojezično (v bosanskem in slovenskem jeziku) pesniško zbirko *Cipele starijeg brata = Čevlji*

starejšega brata (Prev. Milan Dekleva. Ilustr. Omer Berber. Spremna beseda Josip Osti. Ljubljana: Društvo bosansko-hercegovskega in slovenskega prijateljstva Ljiljan, 2000. Knjižnica Lilium).

Vanja Pegan je bil nominiran za dvojezično knjigo (v slovenskem in italijanskem jeziku) *Mesto 2000 = La città del 2000* (Prev. in ilustr. Fulvia Zudi. Koper: Libris, 2000).

Predstavitvi nagrajencev in nominirancev ter podelitvi nagrad so v popoldanskem delu srečanja sledila predavanja strokovnjakov s področja mladinske književnosti, ki so veliko razmišljanj posvetili »ranam iz otroštva« in njihovim posledicam v poznejših letih življenja.

Pisatelj **Marjan Tomšič** je v slovenski književnosti že dodobra uveljavljen tudi kot mladinski pisatelj. Spomnimo se samo nekaterih njegovih priljubljenih mladinskih proznih del, kot so: *Super frače* (1988), *Zgodbice o kačah* (1996) in *Frkolini* (1998), v katerih se nenehno vrača v čas svojega otroštva, ki ga je močno zaznamovala druga svetovna vojna s svojo krutostjo, nasiljem, stiskami in pomanjkanjem. V kratkih zgodbah Tomšič tenkočutno obuja spomine na otroštvo, od tistih prijetnih pa vse do tistih, ki so grenki in trpki. V svojih sprehodih v otroštvo pisatelj zmore oživiti še tako nepomembne podrobnosti, kar daje njegovim pripovedim prav posebno svežino. Pred bralčevimi očmi tako oživijo otroške igre in vragolije, s katerimi si krajšajo čas frkolini, otroške ljubezenske igrice, pa tudi njihove stiske, občutki strahu, groze in osamljenosti, ki jih otrokom povzročata vojna. Z vračanjem

v zelo drugačen čas svojega otroštva pa avtor mladega bralca ne želi poučevati, ampak skuša le gledati in ocenjevati z očmi otroka, kar je odlika teh kratkih avtobiografskih zgodb.

Precej svojih ustvarjalnih moči je pisatelj posvetil tudi zbiranju slovenskega ljudskega izročila iz odmaknjenega, magičnega okolja slovenske Istre, s katero je neločljivo povezan. Istrski ljudje so pisatelja »začarali« s svojimi pripovedmi že kmalu po njegovem prihodu, ko je kot »forešt« (prišlek, tujec) prišel v to skrivnostno pokrajino. Tako je nastala knjiga istrskih štorij z naslovom *Noč je moja, dan je tvoj* (1989), ki jih je pisatelj Tomšič, v času ko je še učiteljeval, skupaj s svojimi učenci iz gračiške osnovne šole, ki jih je navdušil za ljudsko izročilo, zbral na terenu in tudi zapisal. Kasneje sta se tej knjigi pridružili še dve, in sicer: *Glavo gor, uha dol* (1993) ter *Začarana hiša in druge istrske pravljice* (1994). Tudi ti dve knjigi prinašata istrske pravljice, ki se jim je Tomšič za vedno zapisal (zavezal).

Te štorije pa je po Tomšičevem pripočil v uvodu h knjigi *Noč je moja, dan je tvoj* treba brati »z odprto dušo in z ljubeznijo; površen bralec moči in posebnosti istrskega sveta ne bo mogel doživeti«.

Pravljice so po Pavčkovih besedah v spremni besedi h knjigi *Glavo gor, uha dol* primerne »za mlade vseh let«.

Nagrajena Tomšičeva knjiga *Katka in Bunkec* predstavlja novost v pisateljevem pripovedništvu za mlade. V njej je namreč ubesedil »temno plat« današnjega otroštva, stiske tretješolke Katke, ki jih deklica doživlja ob krhanju odnosov med staršema, njunem odtujevanju in dokončnem propadu njune zveze (ločitvi). V najtežjih trenutkih žalosti se Katka zateka k svojemu, odraslim nevidnemu prijatelju, razumevajočemu palčku Bunkecu. Z njim je deklici vsakdanje življenje znosnejše.

S knjigo se je pisatelj uvrstil tudi med pet finalistov večernice (za leto 2000).

Ismet Bekrić (rojen 1943 v Banjaluki) je pesnik, dramatik, prevajalec in novinar. Diplomiral je na Filozofski fakulteti v Sarajevu. Vrsto let je delal kot novinar in urednik časnika *Glas* in v istoimenski založbi iz Banjaluke. Od začetka vojne v Bosni in Hercegovini (1992) živi v Sloveniji (Ilirska Bistrica). Svojo poezijo za otroke je začel objavljati že konec 60. let. Za svojo otroško poezijo je prejel več literarnih nagrad. Naj omenimo le nekatere; nagrado mesta Banjaluka »Veselin Masleša« (1970), nagrado za najboljšo knjigo za otroke v BIH (1980) in nagrado Zmajevih otroških iger (1989). Bekrićeve pesniške zbirke so prevedene tudi v tuje jezike, npr. v turščino, makedonščino in italijanščino.

Pesnik je v času bivanja v Sloveniji v svoj materni jezik (bosanščino) prevedel tudi otroške pesmi nekaterih slovenskih pesnikov – klasikov –, med njimi pesmi Dragotina Ketteja in Srečka Kosovela.

Bekrić je v otroško poezijo Bosne in Hercegovine prinesel precej pomembnih novosti. Njegova poezija je pomenila tematsko in tudi jezikovno osvežitev. Bekrić je bil namreč med prvimi pesniki za otroke v BIH, ki so v svoji poeziji govorili o otroku v mestnem okolju. Vezi s pesniško tradicijo ni radikalno pretrgal. Ohranjal je tradicionalne pesniške oblike, v katere pa je vnašal vsebinske spremembe. Po besedah pesnika Josipa Ostija se je pesnik že na začetku svoje ustvarjalne poti uvrščal med tiste avtorje, ki niso »pristajali na opisovanje izmišljene idilične pokrajine, prav nič podobne okolju, v katerem danes živijo otroci.«

Kot je v spremni besedi k nagrajeni knjigi zapisal Josip Osti, se pesnik z mnogimi svojimi pesmimi »uvršča prav med pesnike, ki otroke vidijo kot večno mladost sveta ... Bekrić skuša, in to mu pogosto tudi uspe, otroka in njegov polo-

žaj, posebno v družini, gledati iz otroškega zornega kota, kar pomeni z očmi otroka bistrega pogleda in uma, videno pa upesniti s svojevrstnim otroškim humorjem. Prav ta humornost, ki kot sončen nasmeh žari iz njegovih pesmi, osvetljuje in pozlačuje obraze in duše tistih, ki jih berejo.«

Iz nagrajene pesniške zbirke **Ismeta Bekrića** za pokušino objavljamo pesem *Otrok*.

OTROK!!!

*Trava, streha za ptice, hrasti
in topol, slok in visok,
imajo pravico rasti,
a še najbolj – otrok!*

*Mravlje, vrbe ob senožeti,
zrnje in dežnih kapljic tok,
imajo pravico živeti,
a še najbolj – otrok!*

*Čebela, ki se nikdar ne upeha
in svinčnik, ki piše v blok,
imata pravico do smeha,
a še najbolj – otrok!*

*Oblak, po širnem nebu gnan,
in krpa, ki briše odtok,
imata pravico do sanj,
a še najbolj – otrok!*

Nominiranca Vanjo Pegana smo na Slovenskem že spoznali z dvojezično knjigo (v slovenskem in v italijanskem jeziku) *Citronček in Giovanin* oz. *Giovanin e la farfalla* (Ilustr. Fulvia Zudič. Piran: Občina, 1999).

Pred dvema letoma (leta 1999) je nagrado **besede brez meja** prejela slovenska pisateljica **Janja Vidmar** za knjigo *Princeska z napako* (Ljubljana: DZS, 1998. Zbirka Dober dan, roman!).

Na podelitvi nagrade v Trentu je pisateljica izjavila: »*Moja knjiga ni pravljica, je umazana, surova resnica, pred katero si zatiskamo oči. Na prelomu tisočletja govorimo o globalizaciji družbe, vendar tu še vedno vladajo kaos, zmeda in strah. Strah tudi pred novim tisočletjem?*

Kot človeku mi je hudo, da ne storim popolnoma nič za tiste, ki bi jim morala pomagati, zato sem napisala knjigo, s katero sem želela opozoriti vse v moji deželi, da se je treba upreti vsem oblikam nasilja in graditi temelje družbe na otrocih.«

Istega leta je pisateljica za ta mladinski roman, v katerem ubeseduje predvsem problem ksenofobije, prejela tudi nagrado večernica (za leto 1998).